

IT-TRASPORT BL-AJRU: IR-REGOLI TAS-SUQ

L-istabbiliment tas-Suq Uniku tal-Avjazzjoni lejn l-aħħar tad-disgħinijiet tas-seklu 20 ittrasforma b'mod radikali l-industrija tat-trasport bl-ajru u, matul l-aħħar għoxrin sena, ikkontribwixxa bil-kbir għat-tkabbir qawwi fit-trasport bl-ajru fl-Ewropa.

IL-BAŽI ĠURIDIKA

L-Artikolu 100(2) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea.

L-OBJETTIVI

Li jiġi stabbilit suq uniku għat-trasport bl-ajru fl-Ewropa, li jkun żgurat il-funzjonament xieraq tiegħu, u li jkun estiż kemm jista' jkun għal ċerti pajjiżi terzi.

IL-KISBIET

Storikament, it-trasport bl-ajru żviluppa taħt l-awspiċju u l-kontroll tal-awtoritajiet nazzjonali. Fl-Ewropa, dan kien ġeneralment ifisser trasportaturi monopolistiċi nazzjonali u ajruporti ta' sjieda pubblika jew b'gestjoni pubblika. It-trasport internazzjonali bl-ajru, li huwa bbażat fuq ftehimiet bilaterali interstatali, konsegwentement espanda – b'kontroll strett, b'mod partikolari, tal-aċċess għas-suq u s-sistemi ta' sjieda tat-trasportaturi. Din il-frammentazzjoni fis-swieq nazzjonali u n-nuqqas ta' kompetizzjoni reali kienu jikkorrispondu dejjem inqas mal-livelli ta' għajxien dejjem ogħla u d-domanda riżultanti dejjem akbar għat-trasport bl-ajru. Minn nofs is-sebghinijiet tas-seklu 20, l-avjazzjoni ċivili kellha tinbidel minn ekonomija amministrata għal ekonomija tas-suq. Għalhekk, l-Att tad-Deregolazzjoni tal-Linji tal-Ajru tal-1978 illiberalizza kompletament is-suq tal-Istati Uniti.

L-istess ġara fl-Ewropa fi proċess li ħa għaxar snin, wara l-Att Uniku Ewropew tal-1986 u l-ikkompletar tas-suq intern: għadd ta' ġabriet ta' miżuri regulatorji tal-UE biddlu gradwalment is-swieq nazzjonali protetti tal-avjazzjoni f'suq uniku kompetittiv għat-trasport bl-ajru (de facto, l-avjazzjoni sar l-ewwel mezz ta' trasport – u fil-biċċa l-kbira għadu l-uniku wieħed – li jibbenefika minn suq uniku għal kollox integrat). Notevolment, l-ewwel (1987) u t-tieni (1990) "pakketti" bdew irendu aktar flessibbli r-regoli li jirregolaw it-tariffi u l-kapaċitajiet. Fl-1992 "it-tielet pakkett" (speċifikament ir-Regolamenti (KEE) Nri 2407/92, 2408/92 u 2409/92 tal-Kunsill, issa sostitwiti bir-Regolament (KE) Nru 1008/2008 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill) neħħa r-restrizzjonijiet kummerċjali kollha li kien fadal għal-linji tal-ajru Ewropej li joperaw fl-UE, biex b'hekk ġie stabbilit "is-Suq Uniku Ewropew tal-Avjazzjoni". Sussegwentement dan tal-aħħar ġie estiż għan-Norveġja, l-Iżlanda u l-Iżvizzera. Jista' jkun estiż aktar għal ċerti

pajjiżi ġirien permezz tal-"Ftehim dwar Żona ta' Avjazzjoni Komuni Ewropea", dment li dawk il-pajjiżi jimplementaw b'mod progressiv ir-regoli kollha rilevanti tal-UE – li għadu mhux il-każ^[1].

"It-tielet pakkett" issostitwixxa t-"trasportaturi bl-ajru nazzjonali" bit-"trasportaturi bl-ajru Komunitarji", u stabbilixxa bħala l-prinċipju bażiku li kwalunkwe trasportatur bl-ajru Komunitarju jista' liberament jistabbilixxi tariffi għall-passiġġieri u l-merkanzija u jista' jaċċessa kwalunkwe rotta fl-UE mingħajr ebda permess jew awtorizzazzjoni (bl-eċċezzjoni ta' ċerti rotot partikolari ħafna li fuqhom Stati Membri jistgħu jimponu obbligi ta' servizz pubbliku, abbażi ta' ċerti kundizzjonijiet u għal perjodu limitat).

"It-tielet pakkett" stabbilixxa wkoll ir-rekwiżiti li t-transportaturi bl-ajru Komunitarji jeħtieġu jirrispettaw sabiex jibdeu jew ikomplu joperaw, b'mod partikolari:

1. Għandhom jappartjenu u jkunu kkontrollati effettivament minn Stati Membri u/jew ċittadini ta' Stati Membri, u l-post prinċipali tan-negozju tagħhom għandu jkun fi Stat Membru;
2. Is-sitwazzjoni finanzjarja tagħhom għandha tkun tajba. Għandhom ikunu assigurati kif xieraq biex ikopru r-responsabbiltà f'każ ta' aċċidenti;
3. Għandu jkollhom il-kapaċità u l-organizzazzjoni professjonali biex jiżguraw is-sikurezza tal-operazzjoni skont ir-regolamenti fis-seħħ. Din il-kapaċità hija evidenzjata mill-ħruġ ta' "ċertifikat ta' operatur tal-ajru".

B'mod parallel mal-istabbiliment tas-Suq Uniku tal-Avjazzjoni, ġew adottati regoli komuni biex ikun żgurat il-funzjonament xieraq tiegħu, li jirrikjedi, b'mod partikolari, (1) kundizzjonijiet ekwi ta' kompetizzjoni u (2) livell għoli u uniformi ta' protezzjoni għall-passiġġieri.

Sabiex ikunu żgurati kundizzjonijiet ekwi ta' kompetizzjoni, il-leġiżlazzjoni dwar l-għajjnuna mill-Istat u l-kompetizzjoni (fużjonijiet, alleanzi, iffissar tal-prezzijiet, eċċ.) tapplika għas-settur tat-trasport bl-ajru. Dan ma kienx evidenti peress li, sa nofs id-disgħinijiet, ir-rikapitalizzazzjonijiet kbar pubbliċi tal-linji tal-ajru kienu pjuttost komuni. Madankollu, matul is-snin, il-linji gwida tal-Kummissjoni li servew biex jiġi vvalutat il-finanzjament pubbliku tas-settur ma baqgħux jaqblu mal-ambjent tas-suq kurrenti peress li kienu ilhom fis-seħħ mill-1994 (linji tal-ajru) u l-2005 (ajruporti u għajjnuna tal-bidu għal linji tal-ajru li jitolqu minn ajruporti reġjonali). Għalhekk ġew sostitwiti fir-rebbiegħa tal-2014.

Ir-regoli tal-UE jiżguraw li t-transportaturi kollha, Ewropej u mhux Ewropej, jingħataw l-istess drittijiet u l-istess opportunitajiet għal aċċess għal servizzi relatati mat-trasport bl-ajru. Madankollu, dan jista' ma jkunx il-każ f'xi pajjiżi terzi fejn prattiki u sussidji diskriminatorji jistgħu jagħtu vantaġġi kompetittivi ingusti lit-transportaturi bl-ajru minn dawk il-pajjiżi terzi. Fil-Komunikazzjoni tagħha dwar Strategija tal-Avjazzjoni għall-Ewropa tas-7 ta' Diċembru 2015 (COM(2015)0598), il-Kummissjoni ddikjarat l-intenzjoni tagħha li tivvaluta l-effettività tar-Regolament (KE) Nru 868/2004 bl-għan li tirvedih jew tissostitwixxih bi strument aktar effettiv li jiżgura kundizzjonijiet ta'

[1] Studju intitolat "[Overview of the air services agreement concluded by the EU](#)" (Farsa ġenerali lejn il-ftehim dwar is-servizzi tal-ajru konkluz mill-UE), (il-Parlament Ewropew, 2013) jipprovdi analiżi tal-kontenut u tar-riżultati ta' dawn il-ftehimiet.

kompetizzjoni ġusta bejn it-trasportaturi kollha, u b'hekk tissalvagwardja l-konnettività lejn u mill-Unjoni. Din kienet segwita mill-pubblikazzjoni f'Ġunju 2017 tal-proposta għal regolament dwar is-salvagwardja tal-kompetizzjoni fit-trasport bl-ajru, li jhassar ir-Regolament (KE) Nru 868/2004.

L-aċċess ġust għall-ajruporti u s-servizzi tal-ajruport huwa żgurat permezz tar-Regolament (KEE) Nru 95/93, li jistipula li f'ajruporti b'konġestjoni għandhom jiġu allokat "slots" (jiġifieri l-permess għal inżul u tluq f'data speċifika u f'hin speċifiku) għall-linji tal-ajru b'mod ekwu, mhux diskriminatorju u trasparenti minn "koordinatur ta' slots" indipendenti. Madankollu, din is-sistema ta' allokkazzjoni ta' slots ma tippermettix l-użu ottimali tal-kapaċità tal-ajruport^[2]. Għal dik ir-raġuni, il-Kummissjoni pproponiet numru ta' emendi għar-Regolament 95/93 fl-2011 biex ittejjeb l-effiċjenza tas-sistema, iżda s'issa ma ntlahaq ebda ftehim dwar dawk bejn iż-żewġ leġislaturi. Id-Direttiva 96/67/KE fetthet b'mod gradwali s-suq għal servizzi tal-groundhandling għall-kompetizzjoni (jiġifieri s-servizzi pprovduti lil-linji tal-ajru fl-ajruporti bħall-immaniġġjar tal-passiġġieri u l-bagalji, il-forniment tal-fjuwil u t-tindif tal-inġenji tal-ajru, eċċ). Proposta tal-Kummissjoni mill-2011 biex jinfetaħ aktar dan is-suq fl-akbar ajruporti Ewropej ma ġietx approvata mil-leġislatur u ġiet irtirata mill-Kummissjoni fl-2014. Barra minn hekk, id-Direttiva 2009/12/KE tistabbilixxi l-prinċipji bażiċi għall-istabbiliment tal-imposti tal-ajruporti mħallsa mit-trasportaturi bl-ajru għall-użu tal-facilitajiet u s-servizzi tal-ajruport. Dan, madankollu, ma evitax milli jkompli jiżdied it-tilwim bejn l-ajruporti u l-linji tal-ajru.

Regoli komuni ilhom fis-seħħ mill-1989 biex jiżguraw l-aċċess ġust għan-netwerks ta' distribuzzjoni u jzommuhom milli jinfluwenzaw l-għażla tal-konsumatur. Dawn jipprevedu li s-Sistemi Kompjuterizzati ta' Prenotazzjoni jew CRSs (li jservu bħala "l-intermedjarji tekniċi" bejn il-linji tal-ajru u l-aġenti tal-ivvjaġġar) għandhom juru s-servizzi tal-ajru tal-linji tal-ajru kollha b'mod mhux diskriminatorju fuq l-iskrins tal-kompjuter tal-aġenziji tal-ivvjaġġar (ir-Regolament (KE) 80/2009). Madankollu, ir-rwol tas-CRSs qed jonqos peress li d-distribuzzjoni online dejjem qed tiżdied fl-użu ġenerali, inkluż mis-siti elettronici tat-trasportaturi.

(Għandu jiġi nnutat li kompetizzjoni ingusta minn trasportaturi barranin kellha tiġi ttrattata bir-Regolament (KE) Nru 868/2004. Madankollu, irriżulta li huwa impossibbli li dan l-istrument jiġi applikat. Għalhekk, fl-2017, il-Kummissjoni ppreżentat mekkanizmu ġdid biex tiżgura kompetizzjoni ġusta bejn it-trasportaturi tal-UE u dawk barranin ([COM\(2017\)0289](#)) u din il-proposta qiegħda attwalment tiġi diskussa).

Biex ikunu protetti l-passiġġieri u l-inġenji tal-ajru u jkun żgurat livell għoli u uniformi ta' sikurezza madwar l-UE, regoli nazzjonali tas-sikurezza ġew sostitwiti b'regoli komuni tas-sikurezza li ġew estiżi progressivament għall-katina kollha tat-trasport bl-ajru. Barra minn hekk, ġiet stabbilita Aġenzija Ewropea tas-Sikurezza tal-Avjazzjoni li, fost l-oħrajn, tipprepara r-regoli^[3]. Ġew armonizzati wkoll ir-rekwiżiti tas-sigurtà fl-ajruporti kollha tal-UE biex jiġu evitati atti malizzjużi kontra l-inġenji tal-ajru u l-passiġġieri u l-ekwipaġġ tagħhom (ta' min wieħed jinnota, madankollu, li l-Istati Membri għandhom

[2] Il-linji tal-ajru jistgħu "ma jużawx sal-massimu" s-slots tagħhom biex jevitaw li jirritornawhom fil-"pul ta' slots" għar-riallokkazzjoni lill-kompetituri. Ta' min wieħed jinnota li filwaqt li l-UE kellha madwar 90 ajruport "ikkordinat" (jiġifieri "bis-slots") fl-2016, fl-Istati Uniti kien hemm biss żewġ ajruporti bħal dawn. Ara b'mod partikolari "[Airport slots and aircraft size at EU airports](#)" (Slots tal-ajruporti u d-daqs tal-inġenji tal-ajru fl-ajruporti tal-UE), (il-Parlament Ewropew, 2016).

[3] L-Iskeda Informattiva [3.4.9](#) tittratta s-sikurezza tal-avjazzjoni civili.

id-dritt li japplikaw miżuri ta' sigurtà aktar stretti^[4]). Barra minn hekk, ir-regoli komuni (ir-Regolament (KE) Nru 261/2004) biex ikunu protetti d-drittijiet tal-passiġġieri tal-ajru jfittxu li jiżguraw li l-passiġġieri jirċievu mill-inqas livell minimu ta' assistenza f'każ ta' dewmien serju jew kancellazzjoni. Dawn ir-regoli jipprevedu wkoll skemi ta' kumpens. Madankollu, l-applikazzjoni tagħhom tidher diffiċli, u qed twassal għal kawżi frekwenti fil-qrati^[5]. F'Marzu 2013, il-Kummissjoni ppreżentat proposta ġdida li temenda r-Regolament (KE) Nru 261/2004 ([COM\(2013\)0130](#)) bil-għan li tkompli ttejjeb l-infurzar tar-regoli tal-UE billi tiċċara l-prinċipji fundamentali u d-drittijiet impliċiti tal-passiġġieri li, fil-passat, wasslu għal ħafna tilwim bejn il-linji tal-ajru u l-passiġġieri. Il-proċess ta' kodeċiżjoni għadu għaddej u għad irid jintlaħaq ftehim bejn il-Parlament u l-Kunsill dwar is-soluzzjonijiet finali. Fl-24 ta' Settembru 2019, il-Kumitat għat-Trasport u t-Turiżmu ddeċieda li jiftaħ negozjati interistituzzjonali wara l-ewwel qari fil-Parlament.

Aktar minn għoxrin sena wara d-dħul fis-seħħ tat-"tielet pakkett", il-funzjonament tas-Suq Uniku tal-Avjazzjoni għadu, ovmjament, jista' jitranga, kif juru tali fatturi bħal: in-nuqqasijiet fis-sistema tal-allokkazzjoni ta' slots; il-fatt li l-maġġoranza (80 %) tar-rotot li jtitilqu minn ajruporti tal-UE għadhom jinqadew biss minn trasportatur wieħed (60 %) jew tnejn (20 %); id-diffikultajiet finanzjarji li għadd ta' linji tal-ajru u ajruporti sekondarji qed jiffaċċjaw; jew is-sorveljanza kkumplikata tat-trasportaturi tal-ajru li issa qed joperaw f'għadd ta' Stati Membri.

Madankollu, l-oġġettiv primarju ntlahaq bis-sħiħ: mill-1995 sal-2014, filwaqt li n-numru ta' passiġġieri-kilometri fl-UE-28 żdied b'madwar 23 %, dak għat-trasport bl-ajru żdied b'madwar 74 %. Matul l-istess perjodu, is-sehem tal-avjazzjoni fuq it-total tat-trasport tal-passiġġieri żdied minn 6,5 % għal 9,2 %, li huwa bil-wisq l-aktar tkabbir b'saħħtu fil-mezzi kollha tat-trasport fl-UE.

IR-RWOL TAL-PARLAMENT EWROPEW

F'għadd ta' rapporti, u anke b'mod partikolari fir-riżoluzzjoni tiegħu tal-14 ta' Frar 1995 bl-isem "It-triq 'il quddiem għall-avjazzjoni ċivili fl-Ewropa", il-Parlament enfasizza l-bżonn ta' politika komuni dwar it-trasport bl-ajru li tipprevedi kompetizzjoni akbar u aktar ġusta bejn il-linji tal-ajru. L-appoġġ tal-Parlament għall-istabbiliment u l-funzjonament xieraq tas-Suq Uniku tal-Avjazzjoni għalhekk kien kostanti.

F'tali kuntest, madankollu, il-Parlament enfasizza kontinwament li l-liberalizzazzjoni tat-trasport bl-ajru trid tkun implimentata b'attenzjoni u b'mod gradwali u trid tibbilanċja l-interessi kemm tal-konsumaturi kif ukoll tal-industrija.

Għalhekk, matul l-aħħar kwart ta' sekl, il-Parlament dejjem tkellem favur il-kompetizzjoni ġusta, is-sikurezza tal-avjazzjoni, il-kwalità tas-servizz u d-drittijiet tal-passiġġieri, filwaqt li ddefenda wkoll il-kundizzjonijiet tax-xogħol tal-persunal tal-linji tal-ajru, kif ukoll il-protezzjoni ambjentali. Pereżempju, huwa l-Parlament li, sa mill-bidu tal-proċess ta' liberalizzazzjoni, talab kriterji li jirregolaw l-għajnuna mill-Istat għall-ajruporti

[4]L-Iskeda Informattiva [3.4.7](#) tittratta s-sigurtà tal-avjazzjoni ċivili. "[The EU regulatory framework applicable to civil aviation security](#)" (Il-qafas regolatorju tal-UE applikabbli għas-sigurtà tal-avjazzjoni ċivili) (Il-Parlament Ewropew, 2013) huwa sommarju komprensiv tal-leġiżlazzjoni tal-UE dwar is-sigurtà tal-avjazzjoni.

[5]L-Iskeda Informattiva [2.2.3](#) tittratta d-drittijiet tal-passiġġieri. F'Ġunju 2016, sabiex jiġu ċċarati r-regoli fis-seħħ, il-Kummissjoni adottat sett ta' linji gwida bbażati fuq il-ġurisprudenza.

u l-linji tal-ajru u l-adozzjoni ta' regoli komuni dwar il-groundhandling, in-nollijiet tal-ajruport u d-drittijiet tal-passiġġieri.

Din "l-attitudni bbilanċjata" lejn il-liberalizzazzjoni tat-trasport bl-ajru dehret reċentement għal darb'oħra meta l-Parlament, fl-ewwel qari, emenda b'mod radikali l-proposti tal-Kummissjoni tal-2011 dwar is-slots u dwar il-groundhandling fl-ajruporti tal-UE.

Fir-rapport tiegħu tal-20 ta' Marzu 2018 dwar is-salvagwardja tal-kompetizzjoni fit-trasport bl-ajru, il-Parlament esprima l-appoġġ tiegħu għall-proposta tal-Kummissjoni mmirata biex tiddefendi lit-trasportaturi bl-ajru tal-Unjoni mill-prattiki inġusti tal-linji tal-ajru ta' pajjiżi terzi. L-għan ewlieni tiegħu huwa li jstabilixxi strument tal-Unjoni prattiku, effettiv u faċli biex jintuża, li jservi ta' deterrent jew ikun kapaċi jpaċi d-dannu li jirriżulta minn għajna mill-Istat jew minn imġiba diskriminatorja oħra minn atturi mhux tal-UE fis-settur tal-avjazzjoni. L-emendi tal-Membri tal-PE komplew qassru ż-żmien tal-investigazzjoni mmexxija mill-Kummissjoni fuq talba tat-trasportaturi tal-UE jew tal-Istati Membri tal-UE affettwati minn tali prattiki u introduċew il-kunċett ta' "miżuri ta' rimedju provviżorji", li jistgħu jiġu applikati f'każijiet urġenti biex theddida ta' dannu tiġi evitata milli timmaterjalizza f'dannu attwali. Il-Parlament insista wkoll fuq l-introduzzjoni tal-hekk imsejjaħ "test tal-interess tal-Unjoni", wara li titlesta investigazzjoni, biex jiġi żgurat li l-kontromiżuri meħuda mill-UE bħala riżultat ma jagħmlux ħsara lill-konnettività jew is-sitwazzjoni soċjoekonomika tagħha. In-negozjati interistituzzjonali dwar dan ir-regolament għadhom għaddejnin.

Id-deċiżjonijiet relatati tal-Parlament Ewropew:

- Riżoluzzjoni tal-14 ta' Frar 1995 dwar il-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni dwar it-triq 'il quddiem għall-avjazzjoni ċivili fl-Ewropa ([ĠU C 56, 6.3.1995, p. 12](#)).
- Riżoluzzjoni leġiżlattiva tal-11 ta' Lulju 2007 dwar il-proposta għal regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar regoli komuni għall-operat ta' servizzi tat-trasport bl-ajru fil-Komunità ([ĠU C 175E, 10.7.2008, p. 371](#)).
- Riżoluzzjoni leġiżlattiva tal-Parlament Ewropew tat-12 ta' Diċembru 2012 dwar il-proposta għal regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar ir-regoli komuni għall-allokkazzjoni ta' slots f'ajruporti tal-Unjoni Ewropea ([ĠU C 434, 23.12.2015, p. 217](#)).
- Riżoluzzjoni leġiżlattiva tal-Parlament Ewropew tas-16 ta' April 2013 dwar il-proposta għal regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar is-servizzi ta' groundhandling fl-ajruporti tal-Unjoni u li jħassar id-Direttiva tal-Kunsill 96/67/KE ([ĠU C 45, 5.2.2016, p. 120](#)).
- Riżoluzzjoni leġiżlattiva tal-5 ta' Frar 2014 dwar il-proposta għal regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jemenda r-Regolament (KE) Nru 261/2004 li jstabilixxi regoli komuni dwar il-kumpens u l-assistenza għal passiġġieri fil-każ li ma jithallewx jtilgħu u ta' kancellazzjoni jew dewmien twil ta' titjriet, u li jħassar ir-Regolament (KE) Nru 2027/97 dwar ir-responsabbiltà ta' trasportaturi bl-ajru, fejn jidhol it-trasport bl-ajru tal-passiġġieri u l-bagalji tagħhom ([ĠU C 93, 24.3.2017, p. 336](#)).

Esteban Coito / BENJAMIN KLAUS WILHELM BLASER
02/2020

